

Lindum Syd

Langhus fra middelalderen

Jesper Hjermind

De fremgravede spor efter et middelalderhus i Lindum diskuteres på kanten af udgravningen

Viborg Stiftsmuseum 2006

Bygherrerapport nr. 16

Bygherre: Troels H. Rasmussen, Lindum

ISBN 978-87-87272-56-8

Indledning.

Gennem forhistorien flytter landsbyerne med mellemrum rundt i terrænet, men når vi når op i slutningen af vikingetiden eller begyndelsen af middelalderen så finder de fleste et blivende sted i landskabet - der hvor vi finder dem i dag.

Det betyder at sporene efter de ældste huse i landsbyerne ofte ligger under de nustående huse og gårde, og i mange tilfælde er de svært forstyrrede af 1000 års aktivitet på landsbytomterne. Det var derfor en lidt af en overraskelse, at et nybyggeri i Lindum skulle afsløre stolpehullerne til en velbevaret grundplan til en landbrugsbygning fra den ældre middelalder.

Grunden til prøvegravning var i første omgang at der ca. 300 nordvet for Lindum kirke er fundet en grav fra ældre romersk jernalder (sb 85 aftegnet med x på fig. 1). Rent topografisk virker lokaliteten oplagt til en forhistorisk boplads, og det var da også begrundelsen for at tilbyde en prøvegravning før nybygning af to stalde m.v. Her blev der da også fundet, ganske vist svage spor efter aktivitet i jernalderen og også stolpehullerne til middelalderhus.

Udgravningen fandt sted ca. 300-400 m. syd for Lindum kirke, en romansk kvaderstenskirke, kendt for de mandshoveder der sidder på de to karmstene i den tilmurede norddør. Mandshovederne kan tænkes at kopiere ældre trækirkearkitektur.

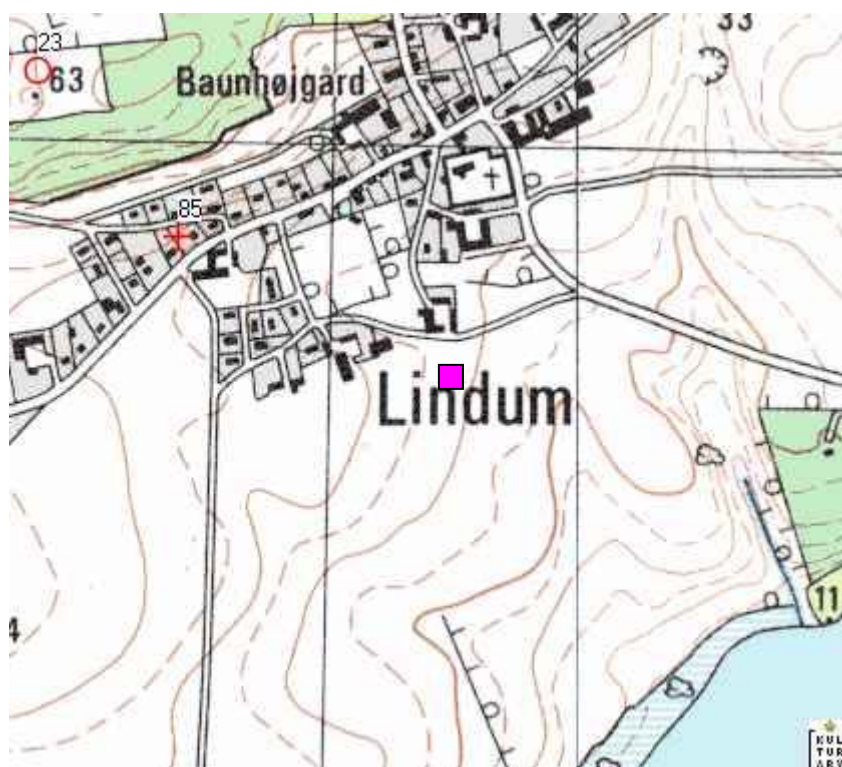
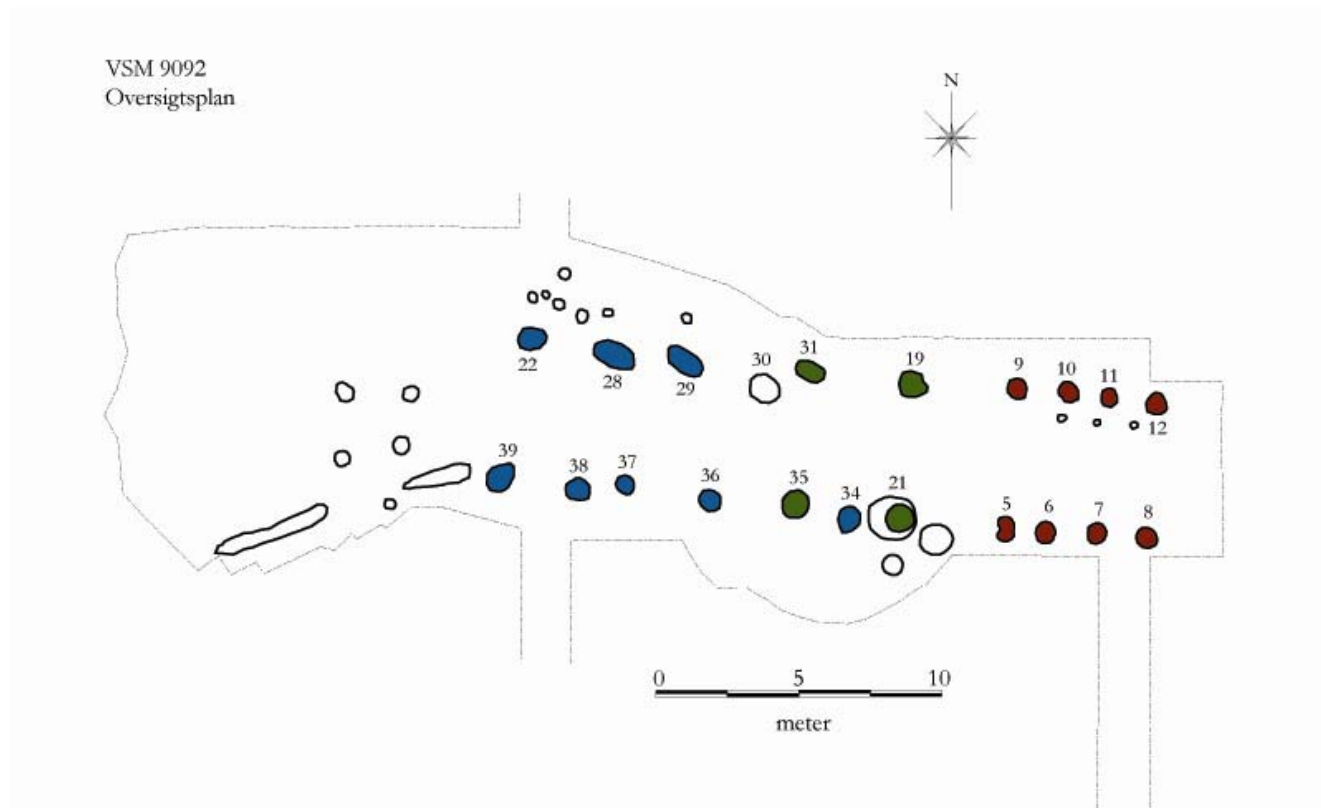

Fig. 1. Kort fra DKC med indtegning af en gravhøj fra stenalderen (23) og en grav fra romersk jernalder (85). Udgravningsfeltet er angivet med en rød firkant.

Hus I

Ved prøvegravningen afdækkedes den vestlige del af et formodet et skibet langhus (hus I). Huset er fundet i den nordøstligste del af det område, der vil blive berørt ved anlæggelsen af de to stalde.

Huset er orienteret VSV-ØNØ og der er fundet spor efter 3 stolpesæt eller faser, der alle er lidt forskellige fra hinanden. De formodes dog alle at have indgået i en og samme bygning. Husets bredde har været ca. 4,8 m (målt fra centrum til centrum i stolpesporene) og har haft en længde på 22,5 m.

A: De fire røde stolpesæt (K5 – 12) længst mod øst i både syd- og nordside. De syv af stolpehullerne er relativt ens, ca. 50 – 55 cm. i dia, og med en dybde på 20 – 40 cm. En adskiller sig markant. K8 er kun 8 cm. dyb, men da den ligger så regelret i flugten, må den hører sammen med de andre 7 stolpehuller. Knap 1 m syd for nordvæggen er fundet en række med 4 mindre stolpehuller (markeret med lysrødt), der kan være resterne efter en indvendig stolperække her. Et forhold som også kendes fra Viborg Stiftsmuseums undersøgelse af et middelalderhus på Viborg Vestermark

B: To stolpesæt (K19, 21, 31 & 35) (markeret med grønt), hvor stolpehullerne har nogenlunde samme form, fra 73 – 88 cm. i diameter og fra 40 – 52 i dybden. Et af dem (K31) adskiller sig ved kun at være 18 cm. dybt.

C. De øvrige 8 stolpehuller (K34-38, 22, 28 & 29) (markeret med blå) i husets to centrale stolperækker har vekslende størrelse. K28-29 er tydeligvis ovale og ca. 150 cm lange. Dybden er ret ens henholdsvis 46 og 48 cm. Stolpehullerne i den sydlige række (K34 & 36 – 38) virker ret ensartede med en dia på ca. 70 – 85 cm. og en dybde på fra 25 – 35 cm. Der sydvestlige hjørnestolpehul (K39) skiller sig ud ved at have en dia. på 103 cm. og en dybde på 47 cm.

Datering: Der er kun gjort daterende fund i forbindelse med konteksterne lige vest for husets sydlige række vægstolper og de tilhører aktiviteter i jernalderen. Huset kan alene dateres typologisk til den ældre del af middelalderen.

Andre anlægsspor.

Lige vest for husets sydlige række vægstolper er iagttaget tre større, diffust afgrænsede fyldskifter, hvoraf to indeholdt trækul, 'brændet lerklinning', enkelte stykker ildsprængte sten og lidt keramik af jernalder karakter og et stolpehul.

Sammenfattende:

Udgravningen afslørede at der har været aktivitet i jernalder og en bebyggelse på stedet i den ældre del af middelalderen. Ud fra fyldskifterne, hvoraf flere mulige stolpehuller, i de to vest for beliggende søgegrøfter er det rimeligt at der befinder sig flere hustomter og andre aktivitetsspor i området. Men tilsyneladende er der kun anlægsspor i den nordligste del af det berørte område. Måske ligger der hustomter på en nogenlunde øst-vest orienteret række. I så fald kan bopladsen/landsbyen både strække sig videre mod vest, hvor den moderne gård ligger placeret på toppen af en højning samt videre mod øst, hvor højningen med svagt faldende niveau fortsætter lidt mod øst.

Huskonstruktionen tilhører en bebyggelse fra middelalderen, en bebyggelse, som efter al sandsynlighed er jævngammel med den middelalderlige stenkirke der ligger ca. 300m længere mod nord.

Perspektiver for videre undersøgelser.

Ved Lindum er det tilsyneladende muligt at undersøge en relativt velbevaret del af en middelalderbebyggelse.

Antallet af kendte middelalderbebyggelser er indtil videre begrænset. I Viborg Stiftsmuseums område er der undersøgt enkelte hustomter i udkanten af Viborg By (Spangsbjerg og Viborg Vestermark) og ved Tindbæk. Hvad angår landbebyggelser er der kun foretaget undersøgelser af dele af en bebyggelse ved Aidt. I alle tilfælde er der kun begrænsede dele af bebyggelserne der er blevet af-dækket.

På landsplan dukker der flere spor op efter de middelalderlige landbebyggelser. Disse nye lokaliteter er altid yderst velkomne. Trods alt boede 9/10 af befolkningen i middelalderen på landet, så undersøgelserne bl.a. af deres bygninger er et væsentligt bidrag til Danmarkshistorien.

Tak til Troels H. Rasmussen for det gode samarbejde i forbindelse med udgravningen.

Diverse oplysninger:

Viborg Stiftsmuseums j. nr.:	VSM nr. 09092
Lokalitet:	Lindum syd
Sogn, herred og amt:	Lindum sogn, Nørlyng herred, Viborg amt
Dansk Kulturhistorisk Centralregister:	130807
Kulturarvsstyrelsens j. nr.:	2003-2123-0810
Bygherre:	Troels H. Rasmussen
Rendegravemaskine fra:	Leif Nielsen, Hobro
Deltagere i udgravningen:	Jesper Hjermand, Mogens Sørensen, Lene Jørgensen

Dokumentationsmaterialet bestående af beretning, tegninger, fund, fotos m.v. opbevares på Viborg Stiftsmuseum, Hjultorvet 4, 8800 Viborg.

Undersøgelsen er betalt af bygherren, Kulturarvsstyrelsen og Viborg Stiftsmuseum

Om bygherrerapporter

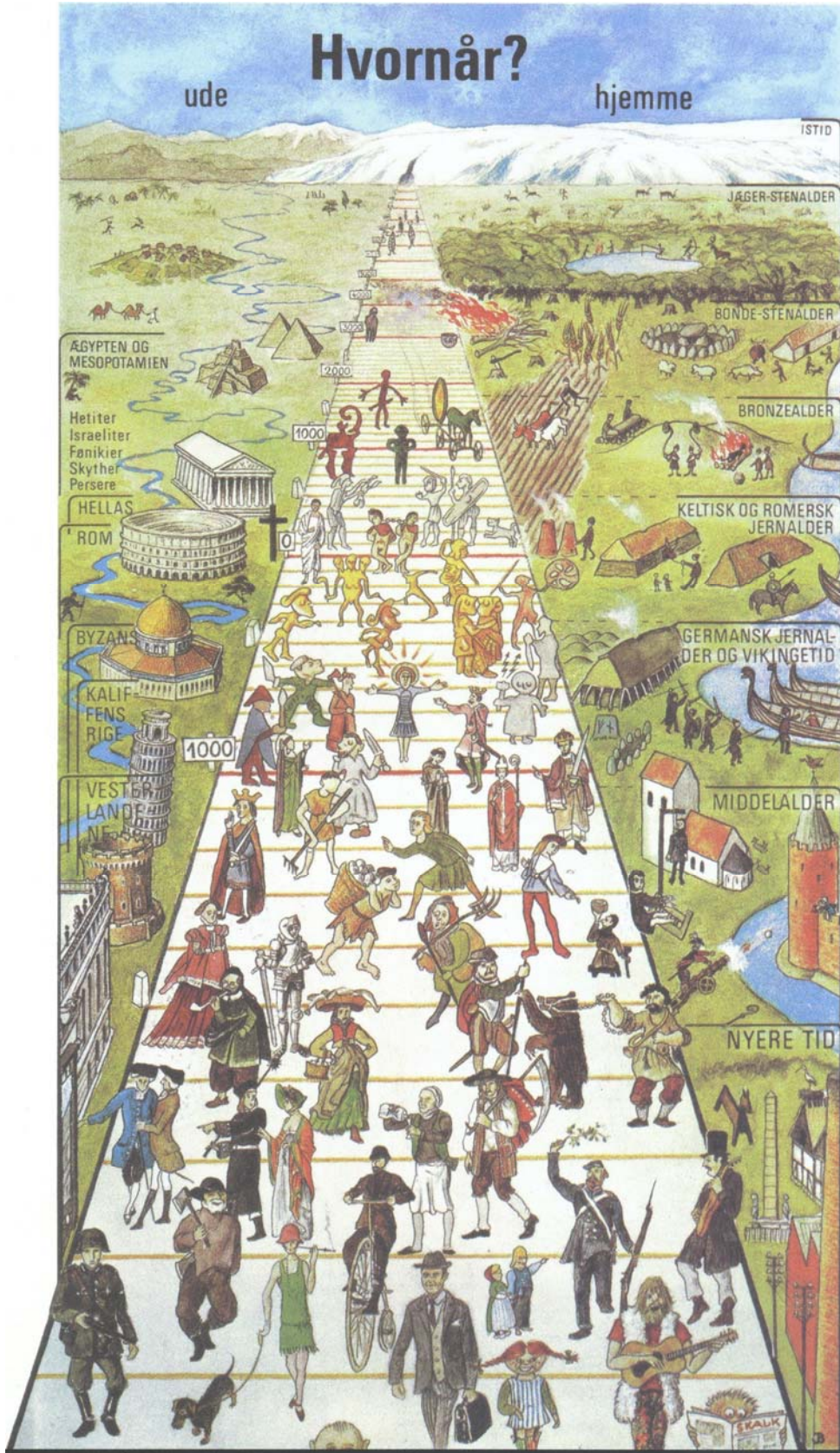
Når der er foretaget en arkæologisk udgravning, der er helt eller delvist finansieret af en privat eller offentlig bygherre, skal der udarbejdes en særskilt rapport til bygherren. Bygherrerapporten skal være almindeligt tilgængelig, præsentere udgravningens resultater og sætte dem i sammenhæng med det omgivende landskabs kulturhistorie.¹

Viborg Stiftsmuseum har besluttet at udgive museets bygherrerapporter i en fortløbende serie. Ældre numre kan købes for 20 kr. (medmindre andet er anført) ved henvendelse til museet.

Liste over Viborg Stiftsmuseums bygherrerapporter

1. Båndruplund – en boplads fra bronzealder og tidlig jernalder. Martin Mikkelsen. 2004
2. Nordentofte, Skals – en boplads fra sen yngre stenalder, bronzealder og tidlig jernalder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2004
3. Brokbakken – en samlingsplads(?) fra bronzealder og en gravplads fra ældre jernalder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2004
4. Lynderup SV – et aktivitetsområde fra sen yngre stenalder og bronzealder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. Under udarbejdelse.
5. Teglværksvej – en boplads fra ældre bronzealder. Martin Mikkelsen. 2005
6. Klejtrup Syd – en boplads fra sen yngre stenalder / tidlig ældre bronzealder. Marianne Høyem Andreasen. 2005
7. Krogen, Aidt. Under udarbejdelse.
8. Højvangen, Ørum. Under udarbejdelse
9. Stenshede – en gravhøj og andre fund fra yngre stenalder. Sanne Boddum og Martin Mikkelsen. 2006
10. Ørum Sportsplads – et aktivitetsområde fra ældre jernalder. Mikael H. Nielsen. 2005
11. Sundstrup Øst – en boplads fra yngre stenalder. Mikkel Kiildsen. 2006
12. Ettrupvej, Fjelsø – to aktivitetsområder fra bronzealder eller jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen. 2006
13. Løvel Syd. Under udarbejdelse
14. Skaldehøj og Arildsvej, Viborg. Under udarbejdelse
15. Liseborg, Viborg. Under udarbejdelse
16. Lindum Syd – langhus fra middelalderen. Jesper Hjermind. 2006

¹ Kulturarvsstyrelsen: Retningslinjer for udformning af rapport til bygherre/anlægsmyndighed

Gengivet med tilladelse af tidsskriftet SKALK